68.

QUÆSTIO MEDICA,

Quodlibetariis disputationibus manè discutienda in Scholis Medicorum, die Lunæ 18. Januarii 1712.

M. NICOLAO ANDRY, Doctore Medico, Lectore & Professore Regio, Præside.

An Erumpentibus Variolarum ἐκθύμασιν, à Phlebotomiâ, & purgatione semper abstinendum?

I.

COMMUNI ἐκθυμάτων atque ἐξανθημάτων nomine, cutaneas quasvis efflorescentias, seu extimam cutis superficiem duntaxat attingentes, seu in ipsâ sublimes indiscriminatim appellarunt nonnulli veterum *A*, usus tamen obtinuit *B* ut ἐξανθήματα proprie dicantur quæ cutem tantùm maculis fœdant, ut Petechiæ seu Papulæ, peculiari appellatione, purpura nuncupatæ, quarum Hippocrates, Galenus, Ætius, meminerunt *C*: ἐκθύματα verò quæ eam præterea attollunt, in quibus numerantur Morbilli & Variolæ, veteribus Græcis & Latinis haud incogniti morbi *D*, licet peculiarem de iis mentionem non fecerint, ut pote quos inter malignarum febrium accidentia duntaxat recenserent, subque generali ἐξανθημάτων, aut ἐκθυμάτων, vocabulo, criticè quidem erumpentium, nec proprium & peculiare morbi genus constituentium, comprehenderent *E*, ita ut indicatâ febrium curatione, illorum curam particularem habendam esse haud existimarent. Variolæ itaque, quas ab antiquiori causâ, nempe à sanguinis materni inquinamentis ortas, opinati sunt Arabes *F*, proindeque nec novum *G* censuerunt esse morbum qui ut vulgò & minus aptè creditur, ab iis circiter temporibus quibus eas descripsêre *H*, in orbem effundi cœptus sit: ἐκθύματα sunt epidemicè, ut plurimùm, certisque quibusdam annis, vere *I* præsertim irrumpentia, quæ vix quisquam per vitæ curriculum declinat; pueros potissimum infestantia, nonnunquam adultos, quin & senes (ut hisce temporibus contigit, ubi non nullos ultrà decem & sexaginta annis natos, hoc morbo affectos, tandemque feliciter restitutos vidimus) nec semel tantum, ut fere fit, sed quandoque secundo, tertio quarto, &c. eundem invadentia, febri ut plurimùm continuæ, aliquando intermittenti supervenientia *K*, tumque rubentia primùm, varorum magnitudine (undè & Variolarum *L* nomen) confertim in corporis superficie, ac præsertim in facie, manibus, pedibusve erumpentia, mox intrà aliquot dies suppurantia, & in crustas tandem abeuntia, aliquando foveis in cute relictis, aliquando nullis: funesta plerumque si segniter erumpant, nunquam verò non lethalia si semel enata retrocedant aut quiescant, ut referente Hippocrate *M*, contigit Tymonactis filio bimestri, cui pustulæ in cruribus, coxis, lumbis, & imo ventre, rubicundæ effloruerunt, quæ postea conquieverunt, tumque convulsiones & mortem accerserunt: item ægroto adulto, vigesimum jam annum agente, sileno dicto, cujus morbum ita exponit sedulus ille observator, ut præcipua Variolarum & cum erupturæ sunt, & male tandem erumpunt, Symptomata fusè & dilucidè describat, qui silenus octavo vehementissimæ febris die, sudore per totum corpus, diffusus est, cum pustulis rubentibus, rotundis, parvis, varorum *N* speciem referentibus, quæ consistentes, nec amplius crescentes, undecimo tandem die, cum ægrotante, qui tùm è vivis excessit, evanue-

A Hipp. 5. epid. sect. 3. Coac. præn. 444. Actuar. lib. 1. meth. med. c. 20. aliique.

B Galen. 3. in 5. epid. comm. text. 51. Fern. aliique quam plures.

C Hipp. 1. epid. sect. 2. statu 2. Idem 4. epid. in fine. 5. epid. versus finem. 7. epid. ad calcem. Ætius lib. 5. c. 129. Actuar. lib. 1. meth. cap. 23.

D Hippocrati, Galeno, Ætio, hic verò de pustulis puerorum acu perforandis loquitur lib. 14. cap. 63.

E Ant. Merindol. de febrib. cap. ult. River. meth. cur. febr. sect. 3. c. 2. aliique optimæ notæ medici, id observant.

F Avic. lib. 4. feb. 1. tract. 4. c. 6. alii que quorum sententiam secuti sunt Sennert. lib. 4. de febrib. cap. 10. Duncan. lib. 3. cap. 8. River. loco cit. Zuinger. Theatr. Prax. Med. aliique quàm plures.

G River. loco jam cit.

H Ann. Chr. millesimo quingentesimo.

I Hipp. aph. 20. sect. 3. τῷ μὲν γὰρ ἦρος ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, Vide Heurnium in hunc aphor.

K Ant. merind. de febr. cap. 20.

L Mercur. de morbo pueror. c. 2. River. meth. cur. febr. sect. 3. c. 2.

M Hipp. 7. epid. versùs finem.

N οἷον ἴονθοι

runt *A*; ἐκθύματα illa ita aliquandò luxuriant, ut non solùm per totam corporis peripheriam disseminentur, sed præterea in faucibus, ore, ano, emineant, quemadmodum in quibusdam febribus, antè vernum tempus, epidemicè sævientibus, accidisse narrat Hippocrates *B*, aliàs pauca sunt & rara, aliàs rubra, cineritia, violacea, quin aliquando nigra *C*, qualia enata esse scribit Galenus, in malignâ quâdam tempestate, ubi postquâm vomuerant ægrotantes, eorumque alvus fluxerat, iis qui evasuri erant, pustulæ nigræ, toto corpore confertim erumpebant, quarum quædam sponte deinceps apertæ, in crustulas abibant, quædam non apertæ, asperæ nihilominus & scabiosæ evadebant, subque squammarum specie decidebant, quo peracto, integræ sanitati restituebantur ægrotantes *D*: Aliæ majoris pisi magnitudinem æquant, quædam miliares, figurâ rotundâ aliæ, ovali aliæ, aut irregulari; sæpè in hemisphæriam attolluntur, quandoque humiles & depressæ cernuntur: ipsis aliquandò nullæ aliæ consociantur eruptiones, aliquando verò papulæ rubræ, lividæ, aut nigræ interpositæ conspiciuntur, imo & in medio pustularum quasi clavus niger impressus nonnunquam advertitur. Si pauciores sint, albæ, latæ, probè fastigiatæ, circulo, in basi, maximè rubicundo cinctæ, cum febris remissione, tùm boni sunt ominis *E*, ægrique perfectè & citrà deformes cicatrices ac foveolas pristinam valetudinem recuperant. Si autem pallidæ evadunt, aut nigræ, nullo circulo rubro ardente circum scriptæ, planæ magis quam sublimes, in medio acumine cavæ, tarde admodum & ægrè erumpentes, tùm semper periculosæ existunt, in primis si simul febris acuta teneat, aut petechiæ intermisceantur, neque facies, manus, pedesvè in tumorem assurgant, aut si alvi fluor superveniat, ut iis contigit de quibus Hippocrates in ardentium quarundam febrium descriptione, qui similibus tuberculis simul & febre affecti, celeriter interibant cum alvi fluxus adveniret *F*. Periculosæ iterùm, imò lethales plerùmque, quibus jam apparentibus, sitis interna, frequentes horrores perseverant, quarum crustæ duræ admodum cernuntur, quæque laceratæ sanguinem magis quàm purulentam materiam fundunt: periculosæ denuò in quibus transpiratio penè intermissa cutis texturam irrigare ac emollire nequit, periculosæ ubi aridæ omnino sunt fauces, deliria adsunt, veternus, motus convulsivi, pulmonum angustia, præsertim si hieme contingat morbus, tùm enim licet interna perspirationis instrumenta huic promovendæ magis idonea sint *G*, undè & aërem frigidum transpirationi maximè favere asserunt multi *H*, quod & eorum voracitate qui frigidas regiones incolunt, probari posse videtur *I*, tamen propter ambientis aëris, cutem contrahentis, objectos obices, minùs integra succedit noxiorum per cutis poros deturbatio, cujus sane transpirationis defectu, seu à constrictione cutis oborto, seu à minori internarum partium, robore, seu ab aliâ quacumque causâ, gravissima Variolarum symptomata exsurgunt. Hinc senibus quàm juvenibus, fæminis quàm viris, & obesioribus quàm gracilibus, pericnlosior ut plurimum, Variolarum affectus. In his enim quàm in illis *K* minor est sanguinis perspiratio.

A 1. Epid. sect. 3. *B* 3. Epid. sect. 3. inis.

C Avicenn. lib. 4. feb. 1. tract. 4. cap. 8. Fernel. de morb. pestil. lib. 2. c. 12.

D Galen. meth. med. lib. 5. c. 12. versus finem.

E Zuinger. Theatr. prax. med.

F Hipp. 3. epid. sect. 3. init.

G Cœl. Aurel. de morb. acut. & chron. præfat.

H Fred. Ofmann. dissert. physico med. dissert. 1.

I Mart. Lister de humor. cap. 1. in scholiis.

K Vide Johan. Freind. Emmenol. cap. 3.

II.

VARIOLARUM fermentum, in circumeunte sanguine altiùs reconditum oberrat, citràque ullam sui significationem per aliquod tempus, plures aut pauciores annos perseverat, non secus ac in vino, cerevisiâ, succis plantarum, syrupis, condituris, partes fermentationi idoneæ diu delitescunt & conquiescunt, aut eadem ratione quâ virus è salivâ canis rabidi semel eructatum, menses integros, quin & plures annos *L* in vulnerati sanguine inviscatum commoratur. Fermentum autem illud sale acri salso constat, quod tandem ab externâ causâ, jugi motu, in maximo sanguinis œstu, percitum, asperâ suâ superficie, sulphureos sanguinis globulos discerpit, ex iisque sales involutos elicit, qui in sero dissolvuntur, & globulos sanguinis magis ac magis discerpunt, quod satis testantur rubentes ut plurimum urinæ, cum è contra in sanguinis coagulatione, limpidiores aut pallidiores reddantur, ob strictiorem scilicet globulorum sibi invicem adhærentium, connexionem,

L Zuinger. Theat. praxeos med. in hydrophobiâ alii quę quam plures idem observarunt.

è quibus ſerum elicitur, quemadmodum acidi cujuſdam affuſione ſerum lactis è parte butyroſâ erumpit, *A* idque exemplo comprobatur hydropicorum qui ſi ineunte morbo oxymel ſcilliticum frequentiùs ſumant, urinas excernunt quàm antea decoloratiores *B*. Ex hac autem globulorum ſanguinis comminutione, quandoque mictus ſanguineus exoritur, quandoque etiam ſanguinis profluvium per nares, alvum, renes, pulmones. Ab eâdem ſanguinis commotione & fermentatione, dolores capitis exſurgunt, cruciatus lumborum, vomitiones, inquietudines, ardores, &c. At verò ſi hæc ipſa globulorum ſanguineorum comminutio, & à ſe ſe invicem diſgregatio perſeveret, ſerum ferè omne ex ſuis clauſtris excitatur, foras truditur, & tandem ſanguis aliquandò exſiccatur, undè & faucium ariditas, aſperitas linguæ, ſitis urens, pulmonum inflammatio, angina, aliaque id genus mala: cave enim adducaris ut credas atrocia hæc variolarum ſymptomata, non ſolum cum erupturæ ſunt, ſed etiam dùm erumpunt, non nunquam contingentia, à ſanguine acidis coacto, potiùs quàm ſeri, partiumque volatilium jacturâ inſpiſſato, originem ducere: enim verò ſales hi ſalſo-acres, ex acidis nempè & alkalinis fixis conflati, ut vel ex eo conjicere licet quod dùm cuti Variolis conſperſæ inhærent, non difflantur, ſed veſtigia profunda inurunt, hi inquàm ſales, ob majorem quâ pollent ſoliditatem, majori quoquè dùm à corde & arteriis vibrantur, feruntur impetu, tùmque mole ſuâ fixâ, ſuiſque quibus hirti ſunt aculeis, ſulphurearum partium ſtamina potentiùs dividunt & lacerant, atque hinc major ſanguinis diſſolutio, & tandem exſiccatio. Sales autem hi antea torpentes, ab iis primùm excutiuntur quæ ſanguinis motum intendere apta ſunt, ut exercitiis immodicis, vigiliis nimiis, compotationibus *C*, irâ, quin & aliquando formidine nimiâ, undè ſæpè numero eos citiùs aggrediuntur variolæ qui ne ab iis corripiantur, vehementiùs pertimeſcunt; neque enim eam eſſe imaginationis vim tibi ſuadeas quæ per ſe morbum qui timetur, procreare *D* valeat; quemadmodum opinantur plurimi, & inter ipſos non nulli vera ne an abſurda loquantur parùm adeo ſolliciti, ut hos ſi audias *E*, etiam alius alium quâlibet cum animi tùm corporis ægritudine afficere poſſit. Imaginationis quidem magnam vim eſſe plurima eaque lectu digna teſtantur exempla *F*, nec certe inficias iri poteſt malignos quoſdam morbos, ex eorundem timore ingenti aliquando exoriri, ſed ex accidenti id tantùm contingere procerto habeas, quatenus nimirùm ingens hic timor pravos humores antea in corpore genitos, & quietè latentes, ſeu fomitem hujuſce affectûs viſceribus otioſè inhærens aut excrementitiis quibuſdam ſuccis involutum & implicatum vehementi quaſi turbine concitat *G*. Sic non nunquàm accidit ut qui variolarum, aut peſtilentis cujuſdam febris ſeminium intùs gerit, funeri cuidam obvius factus, atque indè metu perculſus, non multò poſt in eundem morbum incidat: huc accedit prava aeris indoles ſalibus nimirum volatilioribus fæti, qui humores permeando, ſulphura ſanguinis ita exagitat ut ab iis ſe ſe extricare incipiant ſales ſalſo-acres, & tandem ſe ſe prodat variolarum ſeminium, certè à parentibus traductum: variolas enim in morbis hereditariis rectè annumeres, cum nulla alia, ſi res accuratè expendatur, earum communis cauſa ſtatui poſſe videatur *H*. Fermentum itaque illud, cauſâ externâ ſtatim excitatum, reliquas circum euntium humorum particulas, ad alicujus turgeſcentiæ gradum evehit, unde febris adoritur, tùmque ſanguis ſuis vaſis œſtuans, quieto ut antea circuitu ferri non poteſt; ſed ſibi ipſe obices faciendo, in anguſtis tubulis hæret, glandulas infarcit; ac eâ ratione, ſingularum quibus conſtat partium motus inteſtinus augetur, adeòque febris incendium fovetur, donec heterogeneæ particulæ, critico quodam motu ab aliis ſegregatæ extra vaſa ferantur, ad anguſtos extremæ cutis poros devolvantur, tandemque in dies auctæ, primò quidem maculas, dein puſtulas, ac demum exiguos abſceſſus progenerent.

A David Hamilton de febr. miliari.

B David Hamilton in eodem tractatu de febr. miliar.

C Hipp. 1. epid. ſect. 3. ægr. 2.

D Vide Math. Untzer. de lue peſtif. lib. 1. c. 20.

E Johan. caſp. Weſtphal Pathol. Dæmon.

F Vide Lud. Viv. ad caput 25. lib. 12. Auguſt. de civit. Dei. Andr. Laurent. lib. de ſtrum. c. 7. Munſter. lib. 3. Coſmogr. Mart. Weinrich. lib. de Monſtr. c. 17. Gregor. Horſt. epiſt. ad Fabrit. Guillelm. Fabrit. centur. 3. Obſerv. 56. Lemn. lib. 1. Occult. cap. 4. Paræum lib. 24. cap. 7. Aventin. lib. 7. Annal. Jo. Math. cent. queſt. 16. & 86. Scheuneman. in Paracels. de Peſte cap. 15.

G Se nert. lib. de Conſens. Chy. cap. 14. Thom. Fien. de Vir. imag. Goclen. Coſmogr. Untzer. loc. cit.

H Goclen. lib. cit.

III.

SI Puſtulæ illæ facilè, aut levi labore, ut plerumque fit, erumpant, totum certè morbi negotium naturæ committendum, ſecus, huic auxiliari dum contendis, ſæpe ita

I Mercur. de morb. puer lib. 1. cap. 2.

adversaris, ut plerosque jugules quos servare est animus. Has verò illorum quæ modò recensuimus Symptomatum, modo plura, modò pauciora non nunquam comitantur, magna adest spirandi difficultas, tussis violenta urget, pulmones uruntur, fauces, lingua palatum exarescunt, perturbatur cerebrum, sanguis rore suo orbatus æstuat, vasa distenta huic continendo vix sufficiunt, perspiratio præpeditur, pravorum succorum secretio retardatur, omnes humores susque deque moventur, nec suis incerniculis se sistunt, aut in iis satis commorantur ut cum humore quo imbuitur in cerniculum coalescere possint; secretionum enim rationem noli pororum conformationibus, Diametrisve & partium configurationibus referre, singula corporis incernicula peculiari succo imbuit natura huic consimili quem erant pervolatura, indè bilem Hepar, Lien melancholiam, Renes serum expurgant, cujus rei fidem adjuvabit experimentum Chymicis familiare quùm Papyrum bubulam oleo inungunt, si oleosum, vel aquâ si aquosum laticem separare est animus. Humores igitur ab ingressu incerniculorum, ingenti sanguinis æstu repelluntur, & quemadmodum vigente febre intensiori inusta Pyrotica exarescunt nullamque saniem fundunt, sic profectò variolarum seminium nimiâ sanguinis fermentatione commotum, per cutis glandulas vix percolatur, undè fit nonnunquam, ut pustulæ antè maturationem deprimantur, aut retrogressæ evanescant. fit etiam interdùm ut sales salso-acres nec partibus internis parcant, quod & multorum cadaverum apertione compertum est, in quibus jecur, Lien, pulmones, omniaque interiora, haud secùs ac cutis, sordidissimis pustulis scaterent *A*, sic pravè erumpentibus variolis, eò certè omnis tendere debet curandi modus, ut sanguis in vasis æstuans temperetur, hujus acrimonia demulceatur, siccitas diluatur, depleantur vasa turgida, fermenta innata à vinculis, sine tumultu solvantur, & per cutis spiracula secernantur. Hæc verò ne speres ab Alexipharmacis quæ tùm sanguinem jam nimis discerptum, exsiccatum & acri indole præditum, dissolvere, exsiccare, acrioremque reddere magis apta sunt, quàm eundem reficere, diluere, lenire: quod ut clariùs innotescat, animum ad ea advertamus quæ in antidotis adversùs toxica quædam eligendis observanda veniunt. Duò sunt potissimum toxicorum genera, sanguinem cogunt alia, discerpunt & carminant alia, ita ut etiam partes solidas vi suâ causticâ rodant atque depascant. Prioris generis sunt viperæ, Tarentulæ *B* venena, quæ tamen à non nullis inter corrosiva recensentur *C*: Posterioris verò Mercurius sublimatus *D*, Arrenicum *E* &c. At his diversis venenorum generibus diversa opponuntur antidota: corrosivis quidem lenientia & diluentia, ut si quis arrenicum sumpserit, statim, iis quæ vomitum cient prius exhibitis, ei sunt præscribendæ emulsiones, ptisanæ lenientes, aliaque hujusmodi quibus residui toxici acrimonia mitigetur, visceraque ægrotantis vindicentur, quin & ei aquam copiose ut bibat suadendum, quod quidem multiplici experimento comprobatum habetur, non hominum solùm, sed & animantium: non nunquàm enim in fodinas arsenicales immissi sunt canes qui inde exanimes educti, statim revocabantur atque ipsis aquæ bibendæ copia *F* facta esset. Mures quoque si quando arsenico infecti aquam bibant, liberantur: huc accedit quod de vulpibus narratur, scilicet ubi amygdalas amaras degustarunt, præ insigni quam inde experiuntur corrosione interire, nisi è vestigio aquam epotent. *G* Iis verò toxicis quæ sanguinem cogere apta sunt, ea adversantur antidota quæ sanguinem rescindere & dissolvere valent, ut aqua Theriacalis, confectio Alkermes, Mithridatium, Theriaca vetus, sal volatile viperæ: acria itaque toxica volatilibus, & sanguinem cogentia lenientibus dulcibusque medicamentis siquis oppugnare aggrediatur, pravam certe sanguinis diathesim adaugebit, & immedicabilem efficiet. Idem prorsùs de variolarum fermento ferendum judicium. Non minùs itaque errat qui huic morbo mederi contendit cardiacis, Alexipharmacis, apud vulgus adeo decantatis, quàm qui corrosivum arrenici venenum arcere, aut lenire susciperet Orvietano, Mithridatio, Theriacâ, aliisque hujus generis, quæ rodentium toxicorum sales salso-acres acuere, vimque causticam intendere summo-

A Mercurial. de Morb. Pueror. lib. 1. cap. 2. Fernel. de Morb. pestilent lib. 2. cap. 12.

B Georg. Bagl. diss. de Tarent. cap. 8.

C Joan. Linder de Venenis.

D Vide Exercit. Med. curs. de Mercur. dulc.

E Cardan. lib. de Venen. Sperling. dissert. de Arsenic. Joan. Linder lib. cit.

F Mercurial. de Morb. venen. & venenis cap. 9. de Arsen.

G Plutarch. 6. Sympos. cap. 2. Mercurial. loco cit.

perè valent. Variolarum enim fermentum cum ſit ſal acre-ſalſum, globulos ſulphureos ſanguinis diſcerpens, cutemque ut plurimum erodens, ea ſane non expoſtulat remedia quæ ſanguinem exagitare, diffindere & diſſolvere, ſed quæ hunc lenire, diluere apta ſint, ut ſunt gelatinæ cornu cervi, emulſiones, oleum amygdalarum dulcium, quo non præſtantius alterum adverſus morbos ab acriori materiâ obortos remedium datur *A*, ptiſanæ diluentes, quin & aqua multa, ſi tamen modus ſervetur, nam ab aquæ potatione perſpirationem inſenſilem præpediri non immeritò admonet medicinæ ſtaticæ luculentus author *B*, hinc aquæ potores Rheumatiſmis obnoxios fere omnes videas. His tamen remediis ne ita fidas, ut ſanguinis miſſionem, atque purgationem omninò reſpuas. Iſtis enim prudenter adminiſtratis, ſanguis æſtuans refrænatur, exſiccatus diluitur, ſpiritibus orbus reficitur, impurus defæcatur, ac tandem per cutis ſpiracula à ſordibus liberatur.

A David Hamilton de praxeos Regulis. Item Zuingerus diſſert. de Amygd.
B Sanctor. Med. ſtat. ſect. 3. Aph. 67. Vide etiam Joan. Freind emmenolog. cap. 3.

IV.

APHLEBOTOMIA hæc omnia bona derivari, cum in nimio erumpentium variolarum æſtu, ſibimetipſis obicem facientium ritè inſtituitur, nemo eſt qui inficias ire audeat, niſi præjudiciis captus, aut in morborum obſervatione & curatione omnino inſolens. Ingens ille ſanguinis æſtus, qui etiam dum erumpunt variolæ non nunquam contingit *C*, nil aliud eſt quàm hujus expanſio nimia, eaque tanta interdum ut per ſtrictos partium meàtus circum eundo viam ſibi præcludat liquor, nihil autem citiùs tutiùſque huic expanſioni nimiæ, atque inde naſcituris vel jam enatis tot Symptomatis occurrere aut mederi poteſt, quàm ipſa redundantis ſanguinis minutio. Prava fermenta à compedibus partium ſulphurearum expediri non poſſunt, cum vaſa ſanguine ita opplentur ut huic continendo paria eſſe vix poſſint, phlebotomia verò vaſa nimis repleta deplet, adeoque perſpirationi favet *D*, & ſeminii variolarum ſecretionem promovet, eâdem prorſus ratione ac ſcabiei, eryſipelatis, aliorumque morborum cutem infeſtantium, materiam foras amandari ejuſdem phlebotomiæ auxilio quotitie videmus: quin adeo Juvatur à phlebotomiâ, motus & expulſio humoris ad ſuperficiem corporis, ut ſæpe eadem die, quâ ſecatur vena in acutis febribus, imò paucis interdum à ſectione horis, copioſos ſudores, eoſque criticos ac ſalutares erumpere conſpicimus. Nec mirum ſane id videri debet cum venæ ſectio efficiat ut qui prior fluit ſanguis, ei qui proxime ſequitur minori ſit impedimento: *E* tum enim neceſſe eſt uberior à corde rivus profundatur, atque partes internæ antea ſanguine impeditæ leventur, ſuaque munia expeditius obeant, unde & felicior humorum ſecretio & tranſpiratio. Certe nil magis, dùm furit ſanguis, duram meningem unde cordis motus *F*, atque adeò ſanguinis circuitus, proindeque & tranſpiratio exoritur, onere quo tunc premitur, magis liberat, quàm phlebotomia. Nullum præterea adverſùs peripneumoniam majus præſidium compertum eſt, quàm venæ ſectio, cujus ope ſanguis à centro ad corporis ambitum, in hoc affectu mirabiliter excitari deprehenditur, quid ni & idem in variolis preſtare interdùm poterit eadem ſanguinis miſſio? præſertim cum pulmonum inflammatione ſæpe laborent variolis correpti *G*. In Rheumatiſmo item, ubi diaphoreſis tantopere exoptanda, nullâ re magis id commodi quàm miſſo ſanguine conciliatur *H*, quid ni & in variolis etiam erumpentibus, ſi eadem intercipiatur, idem continget? Phlebotomiam, cum ante eruptionem variolarum celebratur, tranſpirationi ſæpè ita conducere, ut qui intùs latebat humor mox cutem totam inficiat, negaverit nemo; cur iiſdem præ ferociori ſanguine lentiùs erumpentibus moras nectet Phlebotomia? Præterea ad venenatorum quorumdam animalium, ut ſcorpionis, aut rabidi canis, virus, ſi quando vulnere exceptum eſt, foras propulſandum, plurimùm valere venæ ſectionem experientia teſtatur *I*: Cur ergo alli variolarum fermentum ad cutis regionem propulſum, atque inde nimiâ fermentatione, jam penè retrocedens, foras non aget? Sanguinem etiam dilutiorem reddat ſanguinis minutio neceſſe eſt, cum ea vaſa relaxet quæ ob nimiam ſui tenſionem ſerum elargiri vix poterant, hac enim remiſſione fit ut capſulæ

Vide *C* Anton. Merind. de Febrib. cap. ultim. Joann. Chicot. de Morbillor. & variolar. ortu, cauſis & curatione, ad Theodor. epiſtol. Laz. River. de peſtil. febr. cap. 2. de variol. & morbill.
D Merind. Chicot. River. locis jam citatis.
E Bellin. ſang. miſſ.
F Georg. Bagl. de fibr. motr. ſpecim. lib. 1. cap. 5.
G River.
H Jſ. Cattier. de Rheumat. c. 8. Joan. Chicot. de Rheumat. cap. 5. & ſequ.
I Celſ. lib. 5. cap. 27. art. 5. edit. Almeloveer. Vide queſt. med. Parſiis in Scholis Med. diſcuſſam die 11. Maii 1702. an variolis diaphor. Vide etiam Zuinger. Prax. Med. in Hydroph.

atrabilariæ quæ ſeri portionem excernunt, eamque in venas emulgentes traducunt, quâ exſuccum ſanguinem è renibus reducem diluunt, ſuo demum munere funguntur. Sic lympha à ſanguine ſegregata faciliùs in venam ſubclaviam transfunditur ac ſanguinem è partibus reducem irrorat. Sic è cerebro rediens ſanguis humeſcit ſerò quod in glandulis conglobatis duræ meningis ſecernitur *A*, & in ventriculis cerebri collectum labitur per infundibulum in ſpongioſam glandulæ pituitariæ ſubſtantiam, indèque per peculiares ductus in venam jugularem traducitur, adeo ut Phlebotomiæ auxilio, ſerum in variolis, ob febris ſævitiam, ſuis vaſis retentum, reſtituatur ſanguini, hunc diluat, ejuſque acorem deliniat. Spiritibus etiam tùm fovendis, tùm reſarciendis Phlebotomia opportunè celebrata confert non parùm, ſanguine enim, in variolis ſeu erupturis, ſeu tandem erumpentibus, ita diſſoluto & commoto ut arteriæ ultrà quàm par eſt diſtendantur, nervorum qui his ubique interſeruntur, non poteſt non valida eſſe compreſſio, hac autem compreſſione neceſſe eſt aut intercipi ſpiritus, aut ſaltem minori copiâ ſecerni; *B* ita ut ingruat dyſpnœa, obruatur animi vigor, & pro ratione momenti quo nervi premuntur, ſuccedat aut ſtupor, aut ſomnolentia, aut ſomnus profundus: non ſecùs ac vino liberiùs epoto ſequi ſolet. Sed quod lethalius eſt, interceptis ſpiritibus imminuuntur vires quibus deficientibus, variolarum eruptio fieri, aut abſolvi nequit: at Phlebotomia, ſanguinem minuendo, his omnibus aut medetur aut occurrit, adeoque ſpirituum conſervationi & ſecretioni mirabiliter conducit, variolarumque eruptionem non mediocriter promovet. Tantâ interdum ſanguinis copiâ, dùm erumpunt variolæ, inflantur vaſa cerebri, ut non ſolum ſpirituum canaliculos, tractuſque medullares ſuâ diſtenſione anguſtent, ſed etiam ipſa diſrumpantur, ſanguinemque in cerebri ſubſtantiam effundant, & ineluctabilem pariant apoplexiam *C*, præſertim ſi ægrotantes obeſiori ſint habitu, cui ſanè malo occurere nil felicius poteſt quam ipſa ſanguinis detractio, modò tamen maligni adeò moris non ſint variolæ, ut humanum non ſit ab earum inſidiis præcavere. Cum igitur, etiam erumpentibus variolis, ingens adeſt vaſorum plenitudo, quæ ipſorum vim in fluida exeri non patiatur, tunc certe ſanguinem mittere venâ ſectâ expedit, ut natura, parte oneris quo premebatur levata, quod ſupereſt liberius expellat. *D* Id remedii genus quantæ ſit in his à plethorâ ortis affectibus efficaciæ, præter rationem & peritiorum in arte Medicâ virorum teſtimonia *E*, quæ nimium variolarum, etiam erumpentium, æſtum, alio remedio nec ſecurius nec citius caſtigari docent, experimentum frequens confirmat, necnon & ipſa natura indicat, quæ ſpontaneo ſanguinis profluvio utiliter plerumque invariolis & morbillis etiam erumpentibus, uſa eſt. *F* Neque quis dicat plurimos, vel ſævioribus erumpentium variolarum ſymptomatis conflictatos, ne punctâ quidem venâ nihilominus convaluiſſe, robori enim naturæ tùm habendas eſſe gratias ille ſciat, non crudeliſſimæ arti, quæ dùm pretioſo, ut vocant, vitæ theſauro parcere videtur, ægrotos ſœpe ne ferro vulneret, ſanguine præfocat, in eoſque quo magis miteſcere videtur, eò ſævit acerbiùs. Abſit verò atrocibus eorum præceptis morem geramus, qui ſanguinem humanum adeo vilem habent, ut ad omnes quoſcumque, cum variolarum, tum cæterorum morborum caſus, non frequenter modo, ſed & copioſè fundendum eſſe prædicent, quin imò & tantum in eo mittendo, ſecuritatis eſſe contendunt, ut vel totus ſine ullo vitæ diſcrimine tolli poſſe clamitent. Quod ſi ſtupeas, corpore ſanguinis vacuo æque fere pulſare cor hilares reponunt, quaſi verò donec ultimum illud moriens movetur, nihil ſit quod à ſanguine profundendo deterrere debeat? Quas ſanè non medentium ſed furentium voces, haud immeritò exhorreſcunt omnes Medicorum Scholæ. Eo certè conſilio, in prædictis erumpentium Variolarum ſymptomatis, ſanguis mittitur, ut debita partibus inflammatis, nimium quê tenſis laxitas procuretur, atque indè vi ſuâ elaſticâ, & motibus oſcillatoriis reſtitutis, agere in liquores facilius & placidiùs poſſint: at certè ſanguinem, ſi manu profuſiori mittas, flacceſcent vaſa, neque erunt motibus ſuis obeundis idonea *G*, præterea in quemnam liquorem

A Ant. Pachioni, diſſert. epiſtol. de glandulis conglob. duræ Mening.

B Vide Joh. Freind. emmenolog. c. 12.

C Joh. Jacob. Wepfer. hiſtor Apoplecticor.

D Ant Merindol. de febrib. cap. ult. River. de variol. Mercurial. de morb. pueror. cap. de variol.

E Avicen. lib. 4. feb. 1. tract. 4. c. 10. init.
Rhaſis 3. cont. tract. 13. cap. 2.
Herculan. comm. in cit. avicen. text.
Amat. Luſit. cent. 3.
Mercurial. de morb. Pueror. lib. 1. c. 2. verſùs finem.
Mercatus lib. 7. de febrib. ad finem & lib. 2. de morb. pueror. c. 22.
Schench. lib. 6. obſerv. med. obſ. 106. & 107.

F Vide quæſtionem med. an omnis morbus à coagulatione M. Dionyſio Dodart Præſide, diſcuſſa Pariſiis in Schol. medicor. die 22. Novemb. 1703.]
Vide etiam de legitimo Phlebotomiæ uſu Joh. Freind, emmenolog. c. XI.

G Godef. Bidloo exercit. anatomic. Chir. decad. 1. Mart. Liſter diſſert de humor. cap. 50.

vìm ſuam, ſi quæ nihilominus ſuperſit, exerent, ſi ſint inanita? Demum è ſanguine eruuntur ſpiritus animales, at ſi deſit ſanguis, unde nam haurientur ſpiritus illi, omnium certè functionum opifices? iis enim ne credas apud quos *A* ſpiritus animales tanquàm humani ingenii figmenta habentur, quorum certè præjudicata opinio à peritiſſimo in re anatomicà viro, quam plurimis iiſque validis argumentis facile refellitur *B*. Suus eſt igitur phlebotomiæ modus, ſui ſunt certi fines, quos ultrà citraque nequit recta medendi ratio conſiſtere: hos ſi tranſcendis vires diſſolvis, cities impedis, ſecretiones moraris, quin & ſpiritus calidumque nativum deprædatis, ſine quibus ea quæ tantopere, cum in omnibus morbis, tùm præſertim in Variolis, fovenda eſt, ventriculi digeſtio, prorſus aboletur; ſive enim chyli confectio ab unâ trituratione pendeat, quæ certe fabula eſt *C*, ſive à ſalivali ſucco, aliis que non nullis, quod rationi & experientiæ congruit, nulla profectò ſine ſpirituum animalium influxu, fieri poſſe intelligitur. Tanta eſt nonnunquam, etiam dum erumpunt Variolæ, morbi ferocitas, ut venæ ſectionibus ritè prudenterque iteratis, non ita cedat, aut ceſſura videatur, quin purgationis opem expoſtulet: idque certè toties contingit, quoties ingens quædam cacochymia primas vias tenet, orgaſmoque concitantur humores, tùm enim ad fermentum variolarum craſſioribus ſordibus tanquàm viſco adhærens, evolvendum, potio purgans tutò feliciterque exhibetur, non ſolùm iis medicamentis conſtans quæ deorsùm, ſed & iis non nunquàm quæ ſursùm noxios humores propellunt, purgatio namque ſordes ſanguinis educit quibus fermentum variolarum ita implicitum tenetur ut ad cutem ferri vix poſſit, adeoque hoc eodem præſidio, quo humores ab ambitu ad centrum avocari vulgò putantur facilior fit per cutis ſpiracula reſidui fermenti excretio, præterea licet purgans multos trahat humores ad partes internas, eas tamen ibi morari cum non ſinat ſed foràs trudat, neceſſe eſt quàm plurima arceat aut avertat ſymptomata tùm erupturis tùm erumpentibus Variolis, haud aliâ ratione ſupervenientia, quàm quòd ægrotantium ſanguis majori ſordium copiâ inquinatur, quæ ejus fermentationem intendunt. Medicamenta purgantia non ſolum ſtimulis pollent quibus inteſtina vellicant, ſed in ipſum ſanguinem ingrediuntur cujus craſim non mediocriter immutant *D*, quin & ipſius circuitum redintegrant ſi opportunè exhibeantur, ea ſcilicet removendo quæ vaſa obturant, adeo ut tranſpirationi non mediocriter conducant, quare qui purgantur facile læduntur ab aere frigido: humorum namque pars tenuior quæ tùm ad cutem copioſiùs fertur, retrocederè cogitur, tanta denique eſt purgantium, eorum præſertim quæ ſursùm agunt, ad humores etiam per cutis ſpiracula excernendos vis & poteſtas, ut quibuſdam in morbis non aliâ ratione quàm ad ſudores promovendos à non nullis medicis, quod certe feliciter ſuccedit, exhibeantur *E*.

A Barbat. de ſang. ejuſque ſero. Harvæus ad Riolan. Conringius & alii non nulli.

B Philip. Werheyen, Supplem. anotomic.

C *Memoire ſur la cauſe de la digeſtion des alimens, par M. Aſtruc.* Vide & Mart. Liſter, de humor. cap. 17. Joh. conr. Brunner. de lymph & pancreatis uſu cap. 4 Mart Polill trionfo de gli acidi. c. 3.

D Vide Ariſtot. Problem. ſect. 1. Probl. 43. Fernel de purg. cap. 6. Joh. Freind. emmenolog. c. XI.

E Enchiridion of fevers incident to Scamen; *c'eſt-à-dire, traité abregé des Fiévres qui arrivent aux gens de mer pendant l'Eſté ſur la Mediterranée, par Thomas Bates, à Londres.*

V.

IDEO forſan à phlebotomiâ & purgatione, in Variolis ſeu erupturis ſeu erumpentibus inſtituendâ abſtinebis, quòd in febribus peſtilentibus, quarum naturam eandem eſſe ac Variolarum opinantur non nulli, neutrum unquam profuiſſe, quin imò maximum indè damnum ſemper eſſe conſecutum, innumera teſtantur exempla *F*. Verùm nec te tot exempla, ſummorumque in re medica Virorum teſtimonia moveant, diſcrepant enim non parùm à peſtilentibus febribus Variolæ. Hæ à ſalibus acribus ſalſis in corpore jam ab ipſius primâ explicatione deliteſcentibus, ſanguinem que deinde afficientibus, originem ducunt ſuam, illæ vero à ſubtili quodam inquinamento aeri inſperſo, quod ſtatim & primario ſpiritus labefactat *G*: ſpiritibus autem pravè affectis, certe neque phlebotomia quæ ſanguinem, neque purgatio quæ humores, ſed alexipharmaca quæ ſpiritus primò attingunt convenire jure merito videntur. Fortè etiàm Variolarum, eâ quâ diximus ratione pravè erumpentium, crudus qui tùm ſemper neceſſariò exiſtit humor, ab inſtituendâ purgatione tuum animum avertet, ſed artis uſu animadverſum eſſe memineris, crudioris ejuſdem que turgeſcentis humoris purgatione, ancipitem periculoſum que morbum, tutum

F Paræus lib. 21. de peſte. cap. 24. teſtatur, an. 1562 cum Pariſiis funeſta admodum ſæviret peſtilens febris, omnes hac febre correptos quibus liberaliter ſanguis miſſus eſt, deterius inde habuiſſe tandemque interiiſſe, reliquos quibus ſolis Alexiterus pro-

328

ſæpe numerò, ſalutarem què reddi; *H* ſi verò puſtulæ, ineunte febre, ut ſæpe fit, erumpant, num purgare fas eſt? ita ſane ſi orgaſmus adſit: ineuntibus enim morbis ſi quid movendum videtur, tutius eſt movere, quàm vigentibus, uti probè admonet Hippocrates. At nihil eſſe orgaſmum apud Hippocratem præter humoris coctionem, hanc autem initio morborum ferè nunquàm reperiri, adeo què nec tùm purgationi locum eſſe repones. Sed toto cœlo aberrat, ſi quis orgaſmi nomine coctos humores ab Hippocrate intelligi putet, quin imò id ſentire non eſt hominis in Hippocratis lectione vel mediocriter verſati; quando quidem ſummus ille vir ubi dixerit concocta purgari debere, ſtatim moneat cruda non debere niſi turgeant. Quod ſanè effatum omnes cùm veteres tùm recentiores, quos longa felix que in medendo experientia inſignes fecit, ſuo ſuffragio, & agendi ratione comprobarunt. Hunc autem orgaſmum cave ne prætermittas, fugit enim nunquàm fermè rediturus; hinc raro ſeu non pluries, ſed ſemel duntaxat acutorum initio exoriri ſolitum animadvertit medicinæ princeps. Quid plura in iis non erupturarum ſolùm, ſed & erumpentium variolarum gravibus ſymptomatis quæ à viſcerum nutritiorum vitioſis ſuccis oriri videntur, uſu venit purgatio, ne natura humorum mole gravata & quaſi ſub pondere gemens, tanto oneri impar coctionem non poſſit aggredi, nec ſecretionem moliri, nec ad excretionem ſe ſe accingere. Tùm certe noxii, licet incocti ſucci vincula, purgatione ſunt ſolvenda, & clauſtra reſeranda, ut poſſit tandem erumpere; metuendum enim ne morbus, antequam humor tempore matureſcat, ægrotum jugulet. Hæc eſt occaſio præceps, in quâ, ſi uſpiam, ſollicitæ ſunt agendæ excubiæ, ne effluat inter moras rei gerendæ opportunitas. O quanta ſæpe cùm in cœteris morbis, tùm in variolis præſertim εὐκαιρία amittitur, cum inſtabiles ſuccos, aut malignâ cacochymia noxios, aut in publicis viis ſtabulantes, ſtatim initio, licet jàm erumpant variolarum ἐκθύματα, non educimus, quaſi fas non ſit, niſi victos & jam ſeneſcente morbo, caſtigatos humores aggredi!

viſum eſt, fere omnes evaſiſſe.

Referunt etiam annales an. 1510. peſtilentem febrem in galliâ crudeliter ſæviiſſe, ad quam profligandam quibus ſecta vena fuit, vel alvus ducta, omnes multo citius interiiſſe. Untzer de lue peſtifera lib. 3. cap. 1.

Scribit Guillelmus Fabr. 1. cent. 4. obſerv. 22. in peſtilenti febre lauſanenſi, eorum quibus ſecta fuit vena convaluiſſe neminem.

Guinterius Andernacus quoque teſtatur in lib. de peſt. venæ ſectionem in peſtilenti febre, ſuo tempore, Pariſiis graſſante, ita exitioſam fuiſſe, ut ii omnes quibus ſanguis miſſus eſt, extincti fuerint.

Fallopius litteris prodidit omnes quibus ab an. 1524. uſque ad 1530. in malignis febribus vena ſecta fuerat, periiſſe, eorum autem qui Phlebotomiam non ſunt experti quam plurimos convaluiſſe.

P. Salius de febr. peſtil. cap. 21. obſervat, qui artem Medicam, an. 1508. & 1529. profitebantur, uno ore omnes aſſeruiſſe, nemini tum, in febre malignâ ſæviente, non lethiferam fuiſſe venæ ſectionem.

Petr. Foreſtus lib. 6. obſerv. 9. refert in peſte Delphenſi anno 1557. graſſante, eos omnes quibus poſt horas 12. ſecta fuiſſet vena, è vivis exceſſiſſe.

Roder. Fonſec. de ſanitate tuenda, c. 27. ex quamplurimis quos malignâ febre curaverat, longe plures mortuos eſſe fatetur quibus ſanguis miſſus fuerat.

Joh. Boxelius 2. part. Regim. cap. 9. aſſerit ſe experientiâ didiciſſe in peſtilentibus febrib. purgationes nullatenus conferre.

G Fernel. de Morbis occultis, lib. 2. cap. 11.

H Fernel. de purgat. cap. 12.

Ergo erumpentibus variolarum ἐκθύμασι, à Phlebotomiâ, & purgatione non ſemper abſtinendum.

Domini Doctores diſputaturi.

M. Joannes Gaillard	*M. Carolus Bompart.*	*M. Bertin. Simon Dieuxivoye.*
M. Mathæus Dioniſius Fournier.	*M. Nicolaus Andry Lector Profeſſor Regius & Præſes.*	*M. Joannes Boudin Sereniſſimæ Delphinæ medicus Primarius.*
M. Carolus Thuillier.	*M. Claudius Dufreſne*	*M. Guydo Eraſmus Emmeretz.*

Proponebat Pariſiis HENRICUS BESNIER Pariſinus, Baccalaureus Medicus. A. R. S. H. 1712.

Apud Viduam Franciſci Muguet, Regis & Facultatis Medicinæ Typog. 1712.